

КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

П. К. БЕЧКО, кандидат економічних наук
С. М. КОЛОТУХА, кандидат економічних наук
О. А. НЕПОЧАТЕНКО, кандидат економічних наук
Н. В. ЛИСА, кандидат економічних наук
Уманський національний університет

Проаналізовано пільгове кредитування суб'єктів агробізнесу з акцентом на програмі «Доступні кредити 5–7–9 %» як найбільш дієвій моделі на даний час. Узагальнено результати огляду чинної системи аграрного кредитування та виявлено ключовий недолік програми, а саме, відсутність відповідальності банків за фінансові результати позичальників, що фактично трансформує інструмент у форму державного субсидування. Обґрунтовано напрями вдосконалення через фондову модель із єдиним державним джерелом кредитних ресурсів, високим рівнем державного контролю та дуалістичним підходом до суб'єктів різного масштабу (дрібнотоварний і великотоварний бізнес). Запропоновано заходи для посилення державної підтримки й формування цілісної сільськогосподарської кредитної системи.

Ключові слова: суб'єкти аграрного бізнесу, моделі кредитування, банківський відсоток, фондове кредитування, субсидування, системність, кредитоспроможність.

Постановка проблеми. Аграрна галузь є однією зі стратегічних національної економіки, аграрне виробництво має суттєвий внутрішній та експортний потенціал, здатний забезпечувати суттєвий внесок у зростанні національної економіки. Незважаючи на унікальні природні ресурси аграрне виробництво є ризикованим, що є стримуючим чинником надходжень інвестицій в галузь. р. Частка кредиту в 2023 р. у джерелах фінансування аграрного виробництва в структурі кредитів національного банківського сектору становила 15,1 %, що не відповідає потребам розвитку особливо в період військового стану. Сільськогосподарське виробництво характеризується значними галузевими особливостями, що істотно впливають на джерела формування ресурсів суб'єктів аграрного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень. Питання кредитного забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу висвітлено у працях низки вітчизняних дослідників. Зокрема, розглянуто особливості кредитування в умовах війни [1] та засади формування кооперативної банківської системи для аграрного сектору [3]. Комплексні підходи до аналізу кредитних відносин, принципів, форм і методів банківського кредитування, а також інституційного забезпечення кредитної системи представлено у роботах С. Андроса, Ю. Лупенка та Л. Тулуш [16–18]. Така

сукупність досліджень формує теоретико-методологічний і практичний базис оцінювання механізмів аграрного кредитування та окреслює напрями його вдосконалення.

Методика досліджень. У науковій статті мета досягається завдяки застосуванню загальнонаукових методів пізнання та аналізу економічних явищ. Теоретичною та методологічною основою дослідження слугують праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядали проблеми пільгового кредитування аграріїв. В процесі дослідження застосовані такі методи, як абстрактно-логічний, метод порівняння, монографічний, графічний, а також метод наукового узагальнення.

Метою статті є розробка шляхів вдосконалення кредитування суб'єктів господарювання аграрного бізнесу на основі сучасних тенденцій розвитку аграрного виробництва та сучасних викликів, що впливають на розвиток пільгового кредитування і на цій основі, визначення основних напрямів його подальшого розвитку в умовах економічної нестабільності та глобальних змін.

Результати досліджень. Аграрне виробництво в Україні є галуззю з вираженою сезонністю і характеризується значними ризиками. Внаслідок цього колообіг основного та оборотного капіталів суб'єктів аграрного бізнесу, застосування робочої сили суттєво різняться нерівномірністю та сезонністю. Витрати на виробництво відшкодовуються лише за рахунок доходів протягом нетривалого періоду часу тобто реалізації сільськогосподарської продукції. В інші періоди господарюючим суб'єктам для підтримки та розвитку виробництва потрібні додаткові кошти, зокрема банківський кредит.

Кредитування суб'єктів аграрного бізнесу є інструментом підтримки їх виробничої діяльності, стимулювання інвестицій і забезпечення сталого розвитку сільських територій. Класичне визначення аграрного кредиту полягає в наданні фінансових ресурсів на умовах повернення, платності та строковості з метою задоволення потреб аграрних виробників у коштах для ведення господарської діяльності [1].

Природні та інші ризики для суб'єктів аграрного бізнесу унеможливають всебічний їх доступ до банківського кредитування. Тим часом, розвиток аграрного сектору національної економіки істотно впливає на вирішення завдань щодо продовольчої безпеки, надання матеріалів та сировини для вітчизняної легкої промисловості, створює попит на продукцію суміжних галузей, зокрема виробництво сільськогосподарської техніки, добрив, посадкового матеріалу, товарів для підтримки інфраструктури в сільській місцевості. Тому фінансова підтримка суб'єктів господарювання аграрного бізнесу сприяє забезпеченню стійких темпів економічного зростання та підвищенню якості життя населення.

Джерела фінансування аграрної галузі за умов державної фінансової підтримки багато в чому залежать від суб'єктів економічних відносин, специфіка яких визначає обсяги необхідних фінансових ресурсів та форми їх доведення до позичальників. З огляду на це, доцільним та своєчасним за цих умов є дослідження сучасної структури аграрного ринку та ринку кредитування тенденції їх зміни за останні роки.

Серед учасників ринку аграрного кредитування, передусім, варто виокремити кредиторів та позичальників. До кредиторів у переважній більшості країн належать: комерційні банки, які найчастіше орієнтовані на потреби у банківських запозиченнях великотоварних аграрних виробників; сільськогосподарські банки, у низці країн ними є спеціалізовані кредитні установи при безпосередній участі держави, під контролем яких реалізуються пільгові програми сільськогосподарського кредитування.

В Україні статус сільськогосподарського банку має Агропросперіс Банк – з іноземним капіталом в Україні (100 % капітал США та Європи). Інвестором банку є американський фонд NCH Capital, який з 1993 р. управляє інвестиціями у розмірі понад 3 млрд дол. через одинадцять представництв по всьому світу та є одним із найбільших у світі операторів аграрного бізнесу. Маючи успішний багаторічний досвід ведення агробізнесу, NCH Capital у 2015 р. для підтримки та розвитку сільського господарства України створив Агропросперіс Банк, який спеціалізується на фінансуванні малих і середніх агровиробників, – єдиний аграрний банк України [2].

Важливим напрямом в кредитуванні суб'єктів аграрного бізнесу є створення кооперативних банків. Принцип організації кооперативного банку, полягає в тому, що позичальники банку одночасно є його власниками [3]. Кооперативні банки розвиваються, відповідно до потреб малих та середніх господарюючих суб'єктів. В Україні відсутні кооперативні банки функціональними обов'язками яких є кредитування, орієнтоване безпосередньо на аграрний сектор в класичному сенсі, тобто банків створених як кооперативи аграріїв, з пайовою участю та демократичним управлінням. Законодавство поки що не створило достатніх стимулів та чітких умов для їх створення та функціонування.

Позичальниками на сучасному кредитному ринку є агрохолдинги та господарюючі суб'єкти всіх форм власності структуру виробництва продукції сільського господарства України за категоріями господарств, % до загального обсягу наведено на (рис. 1).

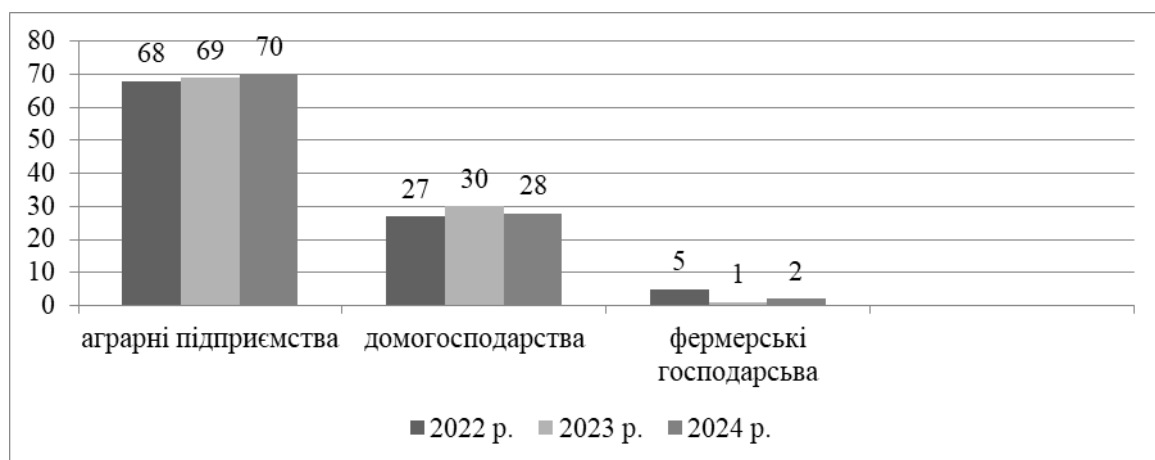

Рис. 1. Структура виробництва продукції сільського господарства України за категоріями господарств, % до загального обсягу

Примітка. Побудовано авторами на основі [4].

Зміни в структурі виробництва продукції сільського господарства за категоріями господарств зумовлені військовими діями внаслідок втрати площ, окупації, логістичних обмежень, великих втрат сільськогосподарської продукції в південних та східних областях, обмеженого доступу до зовнішніх ринків. В той же час, незважаючи на такі ризики в розвитку аграрного виробництва в 2024 р. порівняно з 2022 р. зросли обсяги виробництва сільськогосподарської сільськогосподарськими підприємствами та домогосподарствами відповідно на 2 і 1 відсоткових пунктів.

За досліджуваний період внаслідок нарощування обсягів кредитування, посиленні ролі банківських установ, запровадженні нових програм кредитування, розробки державної політики фінансового забезпечення розвитку аграрного сектора за участю провідних комерційних банків України збільшилися джерела фінансування розвитку аграрної галузі національної економіки (табл. 1).

Табл. 1. Кредити, надані суб'єктам аграрного бізнесу України за роками, млрд. грн.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млрд. грн	3977,2	4222,0	5450,8	5239,1	6537,8	7658,7
Структура ВВП аграрної галузі до ВВП національної економіки	9,0	9,3	10,9	8,6	11,2	12,4
Кредитування банками суб'єктів господарювання національної економіки, всього	458,8	463,9	464,3	532,2	726,5	782,2
Кредитування банками суб'єктів господарювання аграрної галузі, всього	52,2	56,3	55,2	88,3	114,1	104,5
Частка аграрного сектора в загальній сумі кредитів, %	11,38	12,14	11,89	16,59	15,71	13,36
Частка кредитів суб'єктів аграрного бізнесу до ВВП національної економіки	1,34	1,33	1,01	1,69	1,75	1,36
Кредитування суб'єктів аграрного бізнесу за державною програмою «Доступні кредити 5–7–9 %	—	12,6	9,2	43,65	13,98	9,39

Примітка. Сформовано авторами на основі [5]

Результати дослідження, наведених в (табл. 1) свідчать, що за період 2019–2024 рр. має місце зростання ВВП у фактичних цінах розмір якого в 2019 р. становив 3977,2 млрд. грн, у 2024 р. 7658,7 млрд грн або на 92,5 % більше. За досліджуваний період суттєво збільшився розмір кредитів, наданих суб'єктам господарювання національної економіки в цілому і аграрної галузі, зокрема.

Якщо в 2019 р. сума наданих кредитів в цілому по національній економіці становила 458,8 млрд грн, то в 2024 р. на 70,4 % більше або 782,2 млрд грн.

Кредитування банками суб'єктів господарювання аграрної галузі в 2024 р. порівняно з 2019 р. зросло в два рази і становило 104,5 млрд грн. З огляду на це, за досліджуваний період зросла частка кредитів аграрного сектору економіки по відношенню до загального кредитування національної економіки з 11,4 % в 2019 р. до 13,4 % в 2024 р. Незважаючи на те, що аграрний сектор є однією з найбільших галузей національної економіки частка якого за досліджуваний період варіюється від 8,6 відсоткових пункти в 2022 р до 12,4 % в 2024 рр. частка кредитів аграрно галузі по відношенню до ВВП національної економіки не суттєва і становить в 2024 р. 1,4 %. Це дає підстави стверджувати про нерівномірний розподіл національного валового продукту в розрізі галузей національної економіки.

В лютому місяці 2020 р. набрала чинність програма «Доступні кредити 5-7-9 %» [6]. За цією програмою в 2020 р. банками надано кредитів суб'єктам аграрної галузі 12,6 млрд. грн. В 2022 р. цією програмою скористалася найбільша кількість аграріїв сума за якими становила 43,65 млрд грн. В той же час, в зв'язку з військовими діями, окупацією територій сума доступних кредитів в 2024 р. становила 9,39 млрд грн. Важливим чинником, що визначає доступність суб'єктів аграрного бізнесу до банківського кредитування є рівень ставок по кредиту в порівнянні з їх фінансовими можливостями, що обумовлена рентабельністю виробництва [7].

При аналізі рентабельності суб'єктів аграрного бізнесу важливо враховувати диференціацію рентабельності у різних суб'єктів господарювання, порівнюючи його зі ставками за банківськими кредитами (рис. 2).

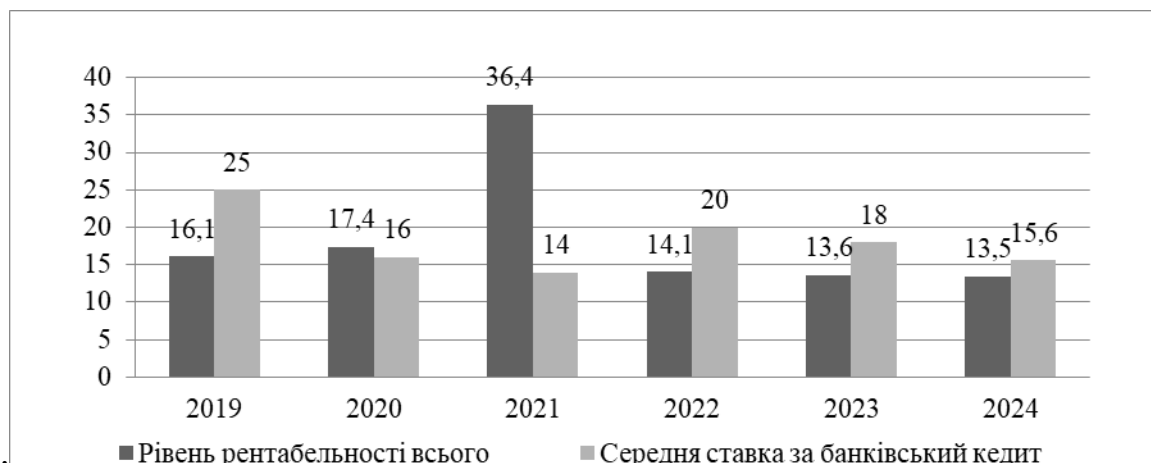

Рис. 2. Рівень рентабельності і ставки за банківський кредит суб'єктів аграрного бізнесу України, за роками

Примітка. Побудовано авторами на основі [5]

Результати проведеного дослідження свідчать, що впродовж 2019–2024 рр. ставки за банківськими кредитами в операційну діяльність суб'єктів аграрного бізнесу суттєво змінилися з набранням чинності програми кредитування «Доступні кредити 5-7-9 %». До набрання чинності цієї програми ставка за банківський кредит в 2019 р. в середньому для суб'єктів господарювання аграрної

галузі становила 25,0 % проти 16,1 % рівня рентабельності. Із запровадженням програми «Доступні кредити в 2020 р. середня ставка за банківський кредит становила 16,0 % або на 9 відсоткових пункти менше порівняно з 2019 р. з одночасним зростанням рівня рентабельності відповідно на 1,3 відсоткових пункти. Позитивний вплив програми «Доступні кредити спостерігається в 2021–2022 рр. рівень рентабельності по яких перевищував середню ставку за кредит відповідно на 22,4 і 5,9 відсоткових пункти. В зв'язку з воєнним станом, окупацією частини територій в 2023 і 2024 рр. ставки за банківський кредит перевищували рівень рентабельності на 4,4 і 0,5 відсоткових пункти відповідно, що свідчить про перерозподіл коштів бюджету на військові цілі.

Ефективність діяльності суб'єктів аграрного бізнесу великою мірою залежить від рівня їх технічної оснащеності, можливостями здійснювати інвестиції в основні засоби виробництва (табл. 2).

Табл. 2. Основні показники технічної оснащеності суб'єктів аграрного бізнесу України, за роками

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Вартість основних засобів на кінець року, млн. грн	469383	540463	595908	609731	692362	657970
Вартість придбаних основних засобів за рік, млн грн	52205	45402	54600	27205	48187	52803
Придбання основних засобів у % до загальної їх вартості	11,1	8,4	9,2	4,5	6,9	8,0
Ступінь зносу основних засобів, %	38,3	40,2	41,1	43,8	45,7	55,3

Примітка. Побудовано авторами на основі [5]

Дані (табл. 2) свідчать про негативні зміни в технічному рівні суб'єктів аграрного бізнесу, що потребує розширення фінансування їх інвестиційних потреб, зокрема шляхом залученням комплексу сучасних фінансових інструментів кредитного ринку та ринку капіталів.

З огляду на результати дослідження варто відзначити позитивний вплив державної підтримки суб'єктів аграрного бізнесу внаслідок запровадження пільгового кредитування за програмою «Доступні кредити» відсутність якої чи відмова позичальника від її застосування призвело би до банкрутства чисельні господарюючі суб'єкти всіх форм власності. В той же час, важливим при цьому є виокремлення ролі держави та банків – кредиторів в системі пільгового кредитування (рис. 3). Для отримання пільгового кредиту суб'єкт аграрного бізнесу – позичальник змушений спочатку взяти кредит на стандартних банківських умовах, виконати зобов'язання щодо сплати суми кредиту та нарахованих відсотків за рахунок власних коштів.

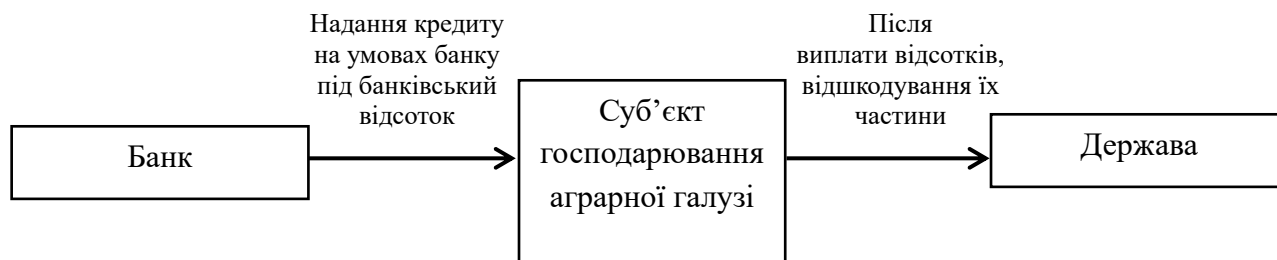

Рис. 3. Модель кредитування суб'єктів аграрного бізнесу

Примітка. Побудовано авторами на основі власних досліджень

Після цього, при обов'язковому наданні повного пакета документів та дотримання умов встановлених відповідно до механізму кредитування держава компенсує частину виплачених відсотків аграрію. За економічною сутністю за таких умов пільгове кредитування як елемент державної підтримки відсутній, оскільки стимулом у цьому випадку є субсидія, що дає змогу компенсувати частину витрат господарюючого суб'єкта (витрати на придбання насіння, добрив, комбікормів тощо). У моделі кредитування, що субсидується, розірвано майновий інтерес суб'єкта аграрного бізнесу в єдиному складному зобов'язанні.

Банки-кредитори при пільговому кредитуванні в цілому та програмі «Доступні кредити 5-7-9 %», зокрема є ключовими учасниками, які надають кошти позичальникам, а також оцінюють їхню платоспроможність та кредитоспроможність для забезпечення повернення позики. Вони несуть відповідальність за видачу кредитів, контроль за їх використанням та дотриманням умов програми, включаючи зниження ставки у разі створення нових робочих місць. Основна роль банків – кредиторів полягає в:

- фінансуванні шляхом надання позик аграріям для поповнення обігових активів, інвестицій на розвиток та інші цілі, що відповідають програмі;
- оцінці позичальників шляхом аналізу фінансового стану, їх кредитної історії та спроможності повернути кошти, що є обов'язковою умовою для отримання кредиту;
- контролю за використанням коштів шляхом відстеження, цільового використання коштів, відповідно до умов програми;
- дотриманні умов програми, шляхом забезпечення достовірного застосування умов програми, перевірка створення нових робочих місць для зниження відсоткової ставки;
- зменшенні ризиків, здатних забезпечити безпеку власних інвестицій шляхом оцінки ризиків;
- наданні консультацій потенційним позичальникам щодо умов програми та допомога у підготовці пакету документів [8].

Держава у програмі «Доступні кредити 5-7-9 %» виступає ініціатором, гарантом та контролером, забезпечуючи при цьому здешевлення кредитів для аграріїв шляхом надання компенсацій або державних гарантій. Ключова роль держави полягає у створенні механізму доступного фінансування, здатного забезпечити розвиток аграрного сектору, особливо в умовах економічних викликів, а також у стимулюванні малих та середніх підприємств.

Роль держави в кредитуванні за програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» зводиться до:

- започаткування програми, визначенні її умов та механізмів реалізації;
- координування роботи з банками та іншими учасниками, зокрема через Фонд розвитку підприємництва;
- компенсування частини відсоткової ставки банкам за виданими кредитами аграріям, що робить кредити для позичальників доступнішими (у вигляді зниженої ставки (5-7-9 %) річних).
- контроль цільового використання кредитних коштів та виконанні умов договору позичальниками, здатних забезпечити ефективність програми та її спрямованість на розвиток аграрного сектору економіки;
- стимулювання національної економіки та розвиток вітчизняних виробників шляхом полегшення доступу аграріїв до банківського кредитування;
- залучення партнерів, таких як Світовий банк, для фінансування програми, що дає змогу розширити її охоплення та потужність (наприклад, програма ARISE) [10].

Держава за цієї програми фактично «субсидує» кредити для бізнесу, роблячи їх доступнішими і допомагаючи підприємцям розвиватися та конкурувати. Банк фактично не бере участі у відносинах пільгового кредитування, що потенційно дає йому змогу включати власні умови – зростання відсотка, встановлення додаткових комісій, які не враховуються державою в частковій компенсації ставки банківського відсотка [10]. Підхід до кредитного обслуговування великотоварних господарюючих суб'єктів та дрібних сільгоспвиробників має бути принципово різним. Очевидно, що кредитування невеликих фермерських господарств має стати прерогативою комерційних банків, які мають можливість рефінансувати надані кредити у кредитних установах за пільговою відсотковою ставкою.

Основною моделлю кредитування агрохолдингів має стати проектне фінансування високотехнологічних виробництв з акцентом на створення виробничих ланцюгів, починаючи від сільськогосподарського виробництва, ефективного зберігання до переробки сільгосппродукції [11]. Підвищення продуктивності сільськогосподарської праці та якості продукції, скорочення витрат має бути спрямоване на підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції не лише на внутрішньому, а й на глобальному ринку.

Варто зауважити, що доцільним при кредитування аграріїв є формування державної бази сільськогосподарських проектів, диференційованої по окремих регіонах. Проекти мають одержати оцінку та рейтинг вітчизняних консалтингових компаній, а кредитні установи повинні пропонувати інвесторам проекти за допомогою DeFi-платформ, завдяки яким інвестори різного рівня мають змогу приймати участь у фінансуванні найперспективніших аграрних проектах [12]. DeFi-платформи є цифровими сервісами на основі блокчейну. Пропонують фінансові послуги з кредитування, торгівлі без посередників, таких як банки при цьому використовуючи смарт-контракти для автоматизації операцій, як результат, забезпечують прозорість, контроль над активами шляхом залучення користувачів до управління.

У міжнародній практиці накопичено досвід щодо застосування зернових токенів у міжнародній торгівлі. Зернові токени є цифровими активами з правом власності на певну кількість зерна. Вони дають змогу інвесторам вкладати кошти у аграрний сектор, забезпечуючи прозорість та ліквідність угод. В Україні інтерес до таких інструментів поступово зростає, особливо серед великих агрохолдингів та інвесторів, які прагнуть диверсифікувати кредитні портфелі [13]. В той же час, важливо враховувати ризики, пов'язані з волатильністю цін на сільськогосподарську продукцію внаслідок військових дій, кліматичних та природних катаклізмів.

Застосування зернових токенів є прикладом інноваційного механізму управління ризиками, що частково забезпечує фінансову безпеку аграрного сектору економіки. Наприклад, уряд Бразилії випустив Cat Bonds для захисту виробників кави від шкоди, пов'язаної з несприятливими кліматичними умовами, і це дало змогу фермерам зберегти стабільність виробництва навіть за умов природних катаклізмів. Хоча практика випуску Cat Bonds у вітчизняному аграрному секторі дуже обмежена, не можна недооцінювати потенціал розвитку цього фінансового інструменту з урахуванням уваги держави до підвищення стійкості галузі та мінімізації ризиків аграріїв щодо природних загроз, інструментарію фінансових механізмів захисту суб'єктів аграрного бізнесу. «Катастрофічні облігації» сприяли б зниженню залежності виробників від державних субсидій при відновленні господарства після криз, а також підвищенню фінансової стійкості аграріїв перед природними загрозами.

За сучасних умов в окремих країнах широкого розповсюдження набуло фондове кредитування суб'єктів аграрного бізнесу. Варто відзначити, що в Україні наразі немає окремого "Закону про фондове кредитування аграріїв" як такого, але є законодавство, що регулює кредитування в умовах воєнного стану, наприклад, Закон № 4340-ІХ, яким запроваджено «замороження» кредитів для аграріїв, а також програма державної підтримки, «Доступні кредити 5-7-9 %». Остання передбачає, що аграрії для отримання кредиту мають пройти екологічну та соціальну оцінку, запроваджену відповідно до вимог Світового банку [14]. В той же час, 19.08.2022 набрала чинність Постанова НБУ за № 184 «Про затвердження Положення про регулювання діяльності Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві [15].

Досвід окремих країн свідчить, що фондове кредитування передбачає створення аграрної кредитної кооперації роль якої надання кредитів одночасно з банками під 5 % річних із компенсацією різниці між ринковою та пільговою ставкою з бюджету безпосередньо фінансовим інститутам. Основну роль цьому процесі відіграє аграрна кредитна корпорація, яка видає пільгові кредити. Важливою передумовою фондового кредитування в цих країнах є те, що пільгові кредити надаються як на операційну, так і інвестиційну діяльність. Термін видачі короткострокових кредитів один рік, а довгострокових від 2 до 15 років. Досвід фондового кредитування свідчить, що механізм пільгового кредитування є безпосередньо державним субсидуванням.

Висновки. Результати проведеного дослідження свідчать, що вітчизняна практика аграрного кредитування має, крім виявлених недоліків, позитивний

досвід, пов'язаний із застосуванням «програми «Доступні кредити 5-7-9 %» використання якої дає можливість встановити оптимальне співвідношення інтересів та функцій на ринку кредитування між його трьома сторонами «держава–банк–товаровиробник», оскільки вона базується на основних засадах кредитування в аграрній галузі, пов'язаних із системністю, контролем, розмежуванням та цільовим спрямуванням. Суттєвою перевагою цієї програми є наявність особливого кредитного середовища як для суб'єктів великого та середнього бізнесу, так і для представників малого та мікробізнесу. Це обумовлено особливими економічними умовами ведення діяльності (обсягом заставного майна, фінансовими можливостями страхування, стійкістю до глобальних змін). З огляду на це програма кредитування «Доступні кредити 5-7-9 %», особливо в умовах військових дій є однією з найбільш ефективних чинників розвитку вітчизняної аграрної галузі.

Література:

1. Білоченко А. М. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3>
2. Кредити агробізнесу [Електронний ресурс]. Агротехнологічний банк. Режим доступу: <https://ap-bank.com/> (дата звернення: 26.10.2025).
3. Гончаренко В. В. Створення кооперативної банківської системи обслуговування аграрного сектору економіки. *Світ фінансів*. 2004. Вип. 1. С. 82–89.
4. Державна служба статистики України, USDA, IDDR. Дані за 2022–2024 рр., аналітичні огляди.
5. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2023 рік. Київ, 2024. 267 с.
6. Кабінет Міністрів України. Постанова Про надання фінансової державної підтримки від 24 січня 2020 р. № 28 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 25.10.2025).
7. Яців Б. І. Банківське кредитування як чинник формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2023. № 22. С. 4–12.
8. Програми кредитування для агробізнесу ПриватБанк [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://privatbank.ua/business/resheniya-agrobiznesu> (дата звернення: 26.10.2025).
9. Фінансові інструменти для бізнесу в Україні: практичний посібник [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/praktichnij-posibnik.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
10. Малій О. Г., Горох О. В., Макогон В. В. Аграрний сектор України: проблеми кредитування в умовах воєнних ризиків. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. Вип. 18. DOI. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-08-02>
11. Воронько-Невіднича Т. Стратегічні орієнтири розвитку аграрного сектору України на засадах сталого розвитку. *Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації,*

лідерство. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (27 вересня). Полтава, 2024 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyk270924tom1sekcii1-42.pdf>

12. Ларіонова К., Капінос Г. Роль кредитування сільськогосподарських підприємств у розвитку аграрного бізнесу та досягненні цілей сталого розвитку України в умовах воєнного стану. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2025. № 1. С. 78–86. DOI. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-11>

13. Рябокінь М. Цифрова трансформація фінансування сільського господарства: RWA-токени як інструмент залучення капіталу. *Економіка України*. 2025. № 9. С. 59–77.

14. Закон № 4340-IX щодо замороження кредитів для аграріїв та програм державної підтримки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://farmers.org.ua/zakon-pro-zamorozku-kredytiv-dlia-ahraryiv> (дата звернення: 26.10.2025).

15. Національний банк України. Постанова від 19.08.2022 № 184 Про затвердження Положення про регулювання діяльності Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0184500-22#Text> (дата звернення: 16.10.2025).

16. Андрос С. В. Банківське кредитування як дієвий спосіб вирішення проблеми економічного розвитку аграрних підприємств. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2024. № 1(27). С. 5–17.

17. Лупенко Ю. О., Андрос С. Банківське кредитування аграрного сектору економіки. *Економічний вісник НТУУ КПІ*. 2019. С. 196–207.

18. Тулуш Л., Заєць О. Кредитне забезпечення аграрних підприємств в умовах повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 77. DOI. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-36>

References:

1. Bilotchenko, A. M. (2023). Agricultural sector lending in Ukraine during the war. *Economics and Society*, (48). DOI. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3> [in Ukrainian].

2. Agro-business loans [Electronic resource]. AP Bank. Accessed October 26, 2025. URL: <https://ap-bank.com/> [in Ukrainian].

3. Honcharenko, V. V. (2004). Creation of a cooperative banking system for servicing the agricultural sector of the economy. *World of Finance*, 1, 82–89. [in Ukrainian].

4. State Statistics Service of Ukraine, USDA, IDDR. Data for 2022–2024; analytical reviews. No URL; author extracts from official publications [in Ukrainian].

5. State Statistics Service of Ukraine. (2024). *Statistical Yearbook of Ukraine 2023*. Kyiv. [in Ukrainian].

6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). Resolution on Providing Financial State Support No. 28 [Electronic resource]. Accessed October 25, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

7. Yatsiv, B. I. (2023). Banking credit as a factor in forming the financial potential of agricultural enterprises. *Agro-svit*, (22), 4–12. [in Ukrainian].

8. Credit programs for agro-business (PrivatBank) [Electronic resource]. Accessed October 26, 2025. URL: <https://privatbank.ua/business/resheniya-agrobiznesu> [in Ukrainian].
9. Financial instruments for business in Ukraine: practical guide. (2024) [Electronic resource]. Accessed October 25, 2025. URL: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/praktichnij-posibnik.pdf> [in Ukrainian].
10. Maliy, O. H., Horokh, O. V., Makohon, V. V. (2025). Agricultural sector of Ukraine: lending problems under military risks. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (18). DOI. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-08-02> [in Ukrainian].
11. Voronko-Nevidnycha, T. (2024). Strategic guidelines for the development of Ukraine's agricultural sector on the principles of sustainable development. In *Strategic management of the agro-food sphere in the conditions of globalization: security, innovations, leadership: materials of the II International Scientific and Practical Conference, September 27, 2024, Poltava* (Vol. 1) [Electronic resource]. Poltava: PDAU. Accessed URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyk270924tom1sekcii1-42.pdf> [in Ukrainian].
12. Larionova, K., Kapinos, H. (2025). The role of lending to agricultural enterprises in the development of agro-business and achieving sustainable development goals in Ukraine under martial law. *Modeling the Development of the Economic Systems*, (1), 78–86. DOI. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-11> [in Ukrainian].
13. Riabokin, M. (2025). Digital transformation of agricultural financing: RWA tokens as a capital-raising instrument. *Economics of Ukraine*, (9), 59–77. [in Ukrainian].
14. Law No. 4340-IX on freezing loans for farmers; state support programs [Electronic resource]. Accessed October 26, 2025. URL: <https://farmers.org.ua/zakon-pro-zamorozku-kredytiv-dlia-ahraryiv> [in Ukrainian].
15. National Bank of Ukraine. (2022). Resolution No. 184 on Approval of the Regulation on the Activities of the Partial Credit Guarantee Fund in Agriculture [Electronic resource]. Accessed October 16, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0184500-22#Text> [in Ukrainian].
16. Andros, S. V. (2024). Banking credit as an effective way to solve the problem of economic development of agricultural enterprises. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 1(27), 5–17. [in Ukrainian].
17. Lupenko, Y. O., Andros, S. (2019). Banking credit of the agricultural sector of the economy. *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*, 196–207. [in Ukrainian].
18. Tulush, L., Zaiets, O. (2025). Credit support of agricultural enterprises in the conditions of post-war recovery of Ukraine. *Economics and Society*, (77). DOI. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-36> [in Ukrainian].

Annotation

Bechko P. K., Kolotukha S. M., Nepochatenko O. A., Lysa N. V.

Lending to Agribusiness Entities: Prospects and Directions for Improvement

The aim of the article is to develop ways to improve the lending of agricultural business entities based on current trends in agricultural production and contemporary challenges affecting the development of preferential lending, and on this basis, to determine the main directions for its further development under conditions of economic instability and global changes.

The results of the conducted research indicate that domestic agricultural lending practices, despite identified shortcomings, possess positive experience associated with the implementation of the "Affordable Loans 5-7-9%" program. Lending banks, in the context of preferential lending in general and the "Affordable Loans 5-7-9%" program in particular, are key participants that provide funds to borrowers and assess their solvency and creditworthiness to ensure loan repayment. The state, within the "Affordable Loans 5-7-9%" program, acts as an initiator, guarantor, and regulator, simultaneously reducing the cost of loans for agricultural producers by providing compensations or state guarantees. The key role of the state lies in creating a mechanism for accessible financing capable of supporting the development of the agricultural sector, particularly under economic challenges, as well as in stimulating small and medium-sized enterprises. Its application makes it possible to establish an optimal balance of interests and functions in the lending market among its three parties—state, bank, and producer—since it is based on the fundamental principles of agricultural lending, which include systematization, control, delineation, and targeted allocation. A significant advantage of this program is the presence of a specialized credit environment for both large and medium-sized business entities, as well as for representatives of small and microbusiness. This is due to specific economic conditions of operation, including the volume of collateral, financial insurance capabilities, and resilience to global changes. In this regard, the "Affordable Loans 5-7-9%" credit program, especially under conditions of military actions, is one of the most effective factors in the development of the domestic agricultural sector.

Key words: agribusiness entities; lending models; subsidization; fund-based lending; interest rate; systemic approach; creditworthiness.